

Wojciech Otrębski Ewa Domagała-Zyśk
Bożena Sidor-Piekarska

JESTEM DOROSŁY - CHCĘ PRACOWAĆ

Program zajęć przygotowujących młodzież
z niepełnosprawnością umysłową
do funkcjonowania w sytuacji pracy

PRZEWODNIK DLA ZESPOŁU
EDUKACYJNO - WYCHOWAWCZEGO

Materiały wspierające młodzież z niepełnosprawnością umysłową
w procesie przejścia z edukacji na rynek pracy

Innowacyjny program
przygotowania do wykonywania pracy
zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przewodnik został opracowany przez firmę **Europerspektywa** w ramach projektu „Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Opracował zespół w składzie:

dr hab. Wojciech Otrębski prof. KUL – kierownik naukowy projektu

dr Ewa Domagała – Zyśk

dr Bożena Sidor – Piekarska

mgr Konrad Konefał

Europerspektywa Beata Romejko

20-411 Lublin, ul. Wolska 11A

www.europerspektywa.pl

info@europerspektywa.pl

© Europerspektywa, Lublin 2012

Szanowna Pani / Szanowny Panie

Otrzymał(a) Pan(i) ten *Przewodnik*, gdyż jeden bądź więcej uczniów, których dość dobrze Pan(i) zna i pracuje z nimi będą brali udział w Programie „*Jestem dorosły – chcę pracować*”. Ideą *Programu* jest, aby w jego realizację włączyły się wszystkie osoby towarzyszące na co dzień uczniowi, a więc rodzice, wychowawcy internatu, nauczyciele zawodu, itp.

W związku z tym **będzie Pan(i) członkiem zespołu edukacyjno – wychowawczego**, którego praca jest bardzo ważnym elementem w realizacji *Programu*. Liderem zespołu jest nauczyciel, który poprowadzi zajęcia z uczniami. Dla powodzenia całego przedsięwzięcia bardzo ważne jest, aby jego wysiłki nie były odosobnione i aby treści będące przedmiotem *Programu* były obecne w czasie innych zajęć z uczniami będącymi jego uczestnikami (np. lekcje języka obcego, nauka zawodu, zajęcia w internacie, godziny wychowawcze, inne lekcje i zajęcia). Jako autorzy *Programu* **prosimy zatem o szczegółowe zapoznanie się z niniejszym Przewodnikiem**. O tym, co było przedmiotem kolejnych zajęć będzie Pan(i) na bieżąco informowany(a) przez lidera zespołu za pomocą tzw. *Wskazówek dla zespołu edukacyjno - wychowawczego*, które zawierają m.in. opis aspektów, na które należy uczniom zwracać szczególną uwagę oraz działań, które może Pan(i) podjąć, by utrwalić i rozszerzyć wiedzę i umiejętności, jakich nabył uczeń na zajęciach. **Zachęcamy, aby Wskazówki gromadzić i wpinać do niniejszego skoroszytu**. Ich skrócone wersje znajdują się na końcu *Przewodnika*.

Informacje wstępne

Program powstał dzięki współpracy nauczycieli pracujących z młodzieżą z niepełnosprawnością umysłową w stopniach lekkim, umiarkowanym oraz znacznym a także badaczy skoncentrowanych na problematyce niepełnosprawności umysłowej. Z tego względu, oprócz wyraźnego rysu praktycznego, mocno osadzony jest on także we współczesnych koncepcjach integracji i normalizacji środowisk życia osób z niepełnosprawnością.

Główni adresaci programu to uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (specjalnych i ogólnodostępnych) z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, umiarkowanym oraz znacznym.

Bezpośrednimi realizatorami *Programu*, osobami pracującymi z uczniem na zajęciach są nauczyciele – wychowawcy internatu, wychowawcy klas, doradcy zawodowi, pedagodzy lub psychologzy szkolni.

Aktywnymi uczestnikami *Programu* są także rodzice. Po każdym zajęciach otrzymują oni od nauczyciela prowadzącego zajęcia list zawierający informacje o tym, jakie zagadnienia były przedmiotem aktywności ich dziecka na zajęciach, a także jakie działania mogą podjąć, aby utrwalić i zinterioryzować materiał realizowany w czasie zajęć. Rodzicom proponowane są tematy rozmów, zadania. Mogą oni także wspólnie z dzieckiem wykonywać zadania, które uczeń ma realizować w domu. Rodzice są też proszeni przez nauczyciela prowadzącego zajęcia o informację zwrotną dotyczącą tego, co ich dziecko wyniosło z zajęć, czy udało im się wspólnie nawiązać do tematu zajęć z danego tygodnia.

W nawiązaniu do idei programu o zaangażowaniu najbliższych środowisk ucznia w realizowanie programu, należy podkreślić rolę wszystkich członków zespołu edukacyjno-wychowawczego, czyli nauczycieli zawodu, wychowawców klasy i internatu, nauczycieli różnych przedmiotów w danej szkole, w której realizowany jest *Program*. Podczas jego realizacji członkowie zespołu edukacyjno - wychowawczego proszeni są o utrwalanie treści podejmowanych na zajęciach. Są także informowani na bieżąco, o realizowanych podczas *Programu* treściach. We *Wskazówkach dla zespołu edukacyjno – wychowawczego*, o których była już mowa wcześniej, znajdują się sugestie dotyczące pracy z uczniem, dzięki którym wiadomości i kompetencje nabyte w czasie zajęć mogą zostać powtórzone i utrwalone podczas zajęć lekcyjnych i warsztatowych. Wskazane jest także aby zadania wymagające dłuższego czasu mogły być realizowane np. przez wychowawców w internacie. Tego rodzaju zadaniami są np. wycieczki do zakładów pracy, banku, WTZ-ów. Udział w wycieczkach można także proponować rodzicom, dla których, być może, będzie to także cenne doświadczenie.

„Wskazówki dla zespołu edukacyjno - wychowawczego” będą umieszczane w miejscu ogólnodostępnym (np. w pokoju nauczycielskim) lub na stronie internetowej szkoły. Mogą być także udostępniane paniom sprzątaczkom, osobom pracującym w sekretariacie, na portierni. Chodzi o to, aby oprócz ścisłego grona zespołu edukacyjno – wychowawczego do wspierania ucznia włączyć jak największą liczbę pracowników szkoły.

W szczególny sposób potraktowana została możliwość utrwalenia nabytej wiedzy poprzez ćwiczenia w ramach lekcji języka obcego. Nauczyciele języka angielskiego mogą na swoich lekcjach wykorzystać przygotowany zestaw 77 słówek w języku angielskim - *Seventy seven work words* - nawiązujących do realizowanych na zajęciach treści związanych z funkcjonowaniem w sytuacji pracy. Zsynchronizowane czasowo wprowadzenie słownictwa dotyczącego danego tematu na lekcjach języka angielskiego pozwoli nie tylko na utrwalenie słownictwa w języku narodowym, ale także poznanie znaczenia części pojęć w języku obcym. Dzięki prostocie ćwiczeń zestaw *Seventy seven work words* może być, po uprzednim przygotowaniu, wykorzystywany do nauki języka obcego innego niż angielski.

Liderem zespołu edukacyjno - wychowawczego jest zawsze nauczyciel realizujący *Program* bezpośrednio z uczniami (np. doradca zawodowy, pedagog, psycholog szkolny). Jeżeli w danej placówce równolegle *Program* jest realizowany dla kilku grup, to nauczyciele wybierają spośród siebie jedną osobę jako koordynatora. Jego zadaniem jest dbanie o współpracę między poszczególnymi osobami i zespołami realizującymi *Program*, np. wychowawcami internatu, rodzicami młodzieży uczestniczącej w zajęciach, a także, np. lokalnymi instytucjami (WTZ, ŚDS, ZAZ, urząd pracy, pracodawcy), w których w przyszłości młodzież mogłaby pracować lub uzyskać pomoc.

Opis Programu

Głównym celem *Programu* jest poprawa psychospołecznego funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnością umysłową, uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych oraz przygotowanie ich do podejmowania różnych form pracy i funkcjonowania w sytuacji pracy. Jednocześnie *Program* stawia sobie za cel poprawę w zakresie zdolności ucznia do krystalizacji jego zainteresowań zawodowych. Praca rozumiana jest tu jako aktywność realizowana w zależności od możliwości osoby w różnych środowiskach czyli, np. na otwartym rynku pracy, w zakładach aktywizacji zawodowej, warsztatach terapii zajęciowej, środowiskowym domu samopomocy. Praca może być też realizowana poprzez pomoc ucznia rodzicom w domu. Oznacza to, że pracę rozumiemy jako aktywność nie zawsze związaną z wynagrodzeniem, ale dającą osobie satysfakcję, umożliwiającą jej rozwój, dającą możliwość poszerzania wiedzy, bogacenia doświadczenia. Celem *Programu* jest też kształtowanie w uczniach postawy wyrażającej się w haśle będącym nazwą *Programu*: „*Jestem dorosły – chcę pracować*”.

Realizowanie celu *Programu* następuje poprzez pracę ucznia na zajęciach, jego indywidualną aktywność poza zajęciami z wykorzystaniem przygotowanych dla niego „kart pracy własnej”, także poprzez poszerzanie jego wiedzy i doświadczenia dzięki rozmowom i pracy z rodzicami w domu oraz nauczycielami różnych przedmiotów (m. in. nauczycielami przedmiotów zawodowych, języka angielskiego, wychowawcą w klasie oraz internacie). Zakładamy, że praca ucznia na zajęciach i poza nimi zaowocuje oczekiwanym rezultatem – podniesieniem jego przystosowania w zakresie funkcjonowania w sytuacji pracy.

Założeniem *Programu* jest przygotowanie uczniów do sytuacji pracy poprzez kształtowanie i wzmacnianie określonych wyznaczników przystosowania. W *Programie* przygotowanie to następuje poprzez rozwijanie wiedzy o sobie, kształtowanie umiejętności potrzebnych do budowania relacji z innymi oraz dostarczenie uczniom wiedzy i poszerzenie ich umiejętności w zakresie funkcjonowania w sytuacji pracy.

Program złożony jest z 15 tematów zajęć przyporządkowanych do trzech obszarów funkcjonowania człowieka: obszar I: *Ja*, obszar II: *Ja - inni* oraz obszar III: *Ja - praca*. Do każdego tematu opracowany jest scenariusz zajęć. Mogą być one realizowane poprzez ćwiczenia podstawowe oraz fakultatywne, trwające 45 minut (60 min.), lub też podstawowe i dodatkowe, które trwają 90 minut (120 min).

Pierwszy obszar *Programu*, zatytułowany **Ja**, obejmuje cykl zajęć, których celem jest poszerzenie wiedzy o sobie. Tworzą go następujące tematy:

Mam marzenia

Wiem, jaki jestem

Ja i moje emocje

Mam ciekawe zainteresowania

Planuję swoją przyszłość

Uczeń w trakcie zajęć w ramach tego obszaru ma możliwość poszerzenia wiedzy o sobie, budowania swej tożsamości będąc aktywnym uczestnikiem zajęć. Uczeń staje się bardziej świadomy swych marzeń, w nawiązaniu do nich ma możliwość formułowania planów życiowych, uczy się nazywać swoje emocje i poznaje sposoby ich kontrolowania, buduje wiedzę o swych mocnych i słabych stronach, poszerza wiedzę o swych preferencjach i zainteresowaniach.

Zajęcia w drugim obszarze **Ja - Inni** ukierunkowane są na wsparcie osoby z niepełnosprawnością umysłową w budowaniu znaczących relacji z innymi. W tym obszarze znalazły się następujące tematy:

Dbam o kulturę osobistą

Umiem porozumiewać się z innymi

Potrafię współpracować z innymi

Potrafię radzić sobie ze stresem

W ramach tego obszaru zajęcia w poszczególnych tematach skoncentrowane są na poszerzaniu umiejętności ucznia w zakresie budowania relacji z innymi. Uczeń staje się bardziej świadomy, w jaki sposób należy się zachowywać, by stawać się partnerem w relacjach społecznych. Uczeń poszerza swoją wiedzę o zasadach kulturalnego zachowania się, pracuje nad postawą otwartości w sytuacjach

komunikowania się, współpracy. Poszerza zakres umiejętności komunikowania z innymi w sytuacjach konfliktowych.

Obszar III zatytułowany **Ja - praca** obejmuje cykl zajęć, których celem jest ukazanie pracy jako naturalnej aktywności człowieka dorosłego, dającej mu satysfakcję i możliwości rozwoju. W części tej zaproponowano następujące tematy:

Doceniam znaczenie pracy

Wiem, jak poszukiwać pracy

Znam instytucje użyteczności publicznej

Radzę sobie z sytuacjami trudnymi w pracy

Znam i przestrzegam regulamin pracy

Planuję swoją przyszłość zawodową

Nabywane w ramach tego obszaru kompetencje pozwolą uczniowi docenić znaczenie pracy. Zajęcia poszerzają wiedzę o tym jak szukać pracy, czym jest regulamin pracy, jakim należy być pracownikiem by pracę utrzymać, jakie cechy powinny charakteryzować pracownika podczas wykonywania pracy oraz w relacjach, niekiedy trudnych, z innymi pracownikami i pracodawcą. Ostatnie zajęcia dotyczące planowania przyszłości zawodowej pomogą uczniowi w formułowaniu planów co do własnej aktywności zawodowej, przy wykorzystaniu zdobytej już wiedzy o sobie, o swych preferencjach i możliwościach,.

Wskazówki dla zespołu edukacyjno – wychowawczego

W celu bardziej dokładnego przeanalizowania sugestii zawartych we *Wskazówkach dla zespołu edukacyjno - wychowawczego*, przedstawiamy poniżej w skróconej wersji zakres oczekiwań wobec członków zespołu w odniesieniu do poszczególnych zajęć.

Mam Marzenia

Proponuje się, aby wykorzystać codzienne sytuacje edukacyjno – wychowawcze do koncentrowania uwagi uczniów na ich marzeniach, szczególnie tych niematerialnych. Wskazane jest również udzielanie pomocy uczniom w odróżnianiu marzeń możliwych do realizacji, od tych, które

pozostaną jedynie w sferze wyobraźni. Zachęca się również do zainteresowania uczniów marzeniami ich rówieśników w ramach lekcji wychowawczych i zajęć grupowych w internacie. Wychowawcom internatu proponuje się zorganizowanie sesji plakatowej *Moje marzenia* lub (i) konkursu recytatorskiego czy wokalnego, pt. *Każdemu wolno marzyć* (wskazane jest promowanie własnej twórczości uczniów).

Wiem, jaki jestem

Proponuje się by wspierać ucznia w zakresie zdobycia rzetelnych informacji na swój temat poprzez informowanie go o zdobytych umiejętnościach, zaobserwowanych pozytywnych cechach charakteru, poprzez zauważanie sukcesów, starań, zwłaszcza w czasie zajęć przygotowujących do nauki zawodu oraz poprzez ukazywanie skutków nałogów, eliminowanie złych nawyków, wspólną pracę nad negatywnymi cechami charakteru.

Ja i moje emocje

Prosimy o przypominanie uczniom, w sytuacjach „trudnych wychowawczo” o sposobach samokontroli, które poznali i ćwiczyli podczas zajęć:

- 1. Powiedz, co czujesz i co myślisz, bez agresji w słowach i zachowaniu.*
- 2. Odejdź, jeśli ocenisz, że nic nie możesz wyjaśnić, żeby nie pogorszyć sytuacji.*
- 3. Policz do dziesięciu, zanim coś zrobisz lub powiesz.*
- 4. Swobodnie, głęboko oddychaj.*
- 5. Pomyśl o czymś przyjemnym, wyprostuj się i uśmiechnij.*

Proponujemy także, nagradzać pozytywną oceną z zachowania zaobserwowane u uczniów przejawy panowania nad trudnymi emocjami.

Wychowawcom internatu proponuje się wykonanie z uczniami plakatu *Kolory naszych emocji*.

Mam ciekawe zainteresowania

Nauczyciele różnych przedmiotów na swoich zajęciach mogą podejmować tematykę dotyczącą zainteresowań, ich roli w życiu człowieka. Ważne jest nawiązanie do związku między zainteresowaniami, a relacjami społecznymi i przyszłą pracą zawodową. Posiadanie zainteresowań może przyczynić się do postrzegania osoby jako bardziej atrakcyjnej społecznie, może mieć także pozytywne znaczenie w sytuacji poszukiwania pracy.

Wychowawcy internatu mogą pomóc wychowankom wybrać koło zainteresowań. Mogą też przygotować razem z uczniem diagram i zaznaczyć na nim, ile czasu w ciągu dnia uczeń poświęcił na rozwijanie swoich zainteresowań.

Planuję swoją przyszłość

Prosimy o odwoływanie się do celów życiowych (ukończenie szkoły, zdobycie zawodu, podjęcie pracy zarobkowej, usamodzielnienie się, kontynuowanie nauki) w celu motywowania uczniów do systematycznego i sumiennego wypełniania obowiązków szkolnych. Proponuje się udzielenie informacji zwrotnej uczniom w postaci pisemnego lub ustnego podsumowania obecności na zajęciach szkolnych i warsztatowych, co tydzień, podczas lekcji wychowawczych.

Wychowawcom internatu proponuje się inicjowanie rozmów o zaletach planowania aktywności życiowej oraz zorganizowanie konkursu plastycznego *Moje plany na przyszłość*.

Dbam o kulturę osobistą

Prosimy o zwracanie uwagi na używane przez uczniów zwroty grzecznościowe, kulturalne powitania i pożegnania uświadamiając im, że jest to dobrze widziane w kontaktach z innymi osobami oraz w różnych miejscach publicznych i instytucjach, z których na co dzień korzystamy.

Wychowawcom internatu proponuje się zorganizowanie konkursu, pt. *Mistrz dobrych manier w internacie* lub sesji plakatowej, pt. *Kultura osobista to klucz do ludzkich serc*.

Umiem porozumiewać się z innymi

Prosimy, by nauczyciele podczas swoich zajęć utrwalali zasady i umiejętność poprawnej komunikacji. Prosimy o zwracanie uwagi na komunikaty zawarte w gestach, słowach, o ćwiczenie w konkretnych sytuacjach szkolnych umiejętności przedstawiania się, nawiązywania i podtrzymywania rozmowy. W czasie spotkań tematycznych w grupach prosimy o zwracanie uwagi na zasady kulturalnego zachowania się chłopców i dziewcząt w stosunku do siebie nawzajem.

Wychowawcom internatu proponuje się prowadzenie dyskusji na różne tematy ćwicząc umiejętności aktywnego słuchania, wypowiedania się na forum grupy. Proponujemy wykorzystanie techniki *Krąg słuchania*, która przebiega według następującego schematu:

- Wysłuchanie tematu rozmowy – propozycji nauczyciela,
- Każdy z uczniów ma prawo zabrać głos,
- Wypowiedzi uczniów są przywoływane przez inne osoby z grupy,
- Nauczyciel zbiera główne wątki rozmowy.

O szczegóły dotyczące techniki należy zapytać lidera zespołu.

Potrafię współpracować z innymi

Proponuje się, aby nauczyciele nagradzali pochwałami ustnymi lub pisemnymi (np. w dzienniku) uczniów, którzy wspólnie pracowali w danym dniu. Prosimy by nauczyciele różnych przedmiotów wykorzystując na swoich zajęciach formy pracy zespołowej starali się utrwalać zasady współpracy oraz wzmacniać przejawy współpracy wśród wychowanków. Prosimy, aby na zajęciach zwracać uwagę na cechy charakteru uczniów, które mogą stać się ważne w pracy zawodowej (sumienność, pracowitość, punktualność, umiejętność pracy w grupie).

Wychowawcom internatu proponuje się przygotowanie wspólnego przedsięwzięcia (np. kulinarnego, artystycznego, sportowego). Ważne by przypominać o zasadach współpracy oraz wzmacniać jej przejawy wśród wychowanków. Proponuje się także odbycie wycieczki do zakładu, w którym jest praca taśmowa i można obserwować współpracę pracowników.

Potrafię radzić sobie ze stresem

Prosimy o zachęcanie uczniów do stosowania aktywnych form radzenia sobie ze stresem, np. przed klasówką, wystąpieniem publicznym, egzaminem, itp. Zachęcajmy ucznia, aby porozmawiał z kimś, komu ufa o tym, co go martwi i co jest dla niego trudne. Prosimy o zwracanie szczególnej uwagi na młodzież mało aktywną, nieśmiałą. Proponujemy także wprowadzanie przerw relaksacyjnych.

Wychowawcom internatu proponuje się analizowanie i omawianie sytuacji o charakterze stresogennym, z którymi wychowankowie spotykają się w swoim codziennym funkcjonowaniu. Proponujemy także przygotowanie sesji plakatowej na temat: *Dobre sposoby na stres* .

Doceniam znaczenie pracy

Proponuje się w ramach zajęć praktycznych podkreślanie wartości wykonywania różnych czynności (np. porządkowych, przygotowawczych, itp.) i ich znaczenia w całości zadania.

Wychowawcom internatu proponuje się wykonanie wraz z uczniami mini-przewodnika dla absolwenta, w którym zamieszczone będą informacje dotyczące:

- pomocnych instytucji (PCPR, urząd pracy, OPS),
- rodzajów szkół, gdzie mogą kontynuować naukę,
- nazw gazet i adresów stron internetowych, gdzie zamieszczane są ogłoszenia o pracy,
- innych form aktywizacji niepełnosprawnych absolwentów: WTZ, ŚDS, ZAZ i inne.

Wiem, jak poszukiwać pracy

Proponuje się nauczycielom przedmiotów zawodowych wyjaśnianie uczniom zasad posługiwania się dyplomem czeladnika, względnie zaświadczenia o nabyciu kwalifikacji zawodowych OKE. Warto też zainteresować uczniów formą wolontariatu, co mogłoby się przekształcić w zatrudnienie. Wychowawcom internatu proponuje się zorganizowanie wizyty w urzędzie pracy, wycieczki do zakładu pracy w celu poznania warunków pracy i zatrudnienia. Zachęcamy także do prowadzenia próbnych

rozmów z pracodawcą, ćwiczenia telefonicznych odpowiedzi na ofertę prasową.

Znam instytucje użyteczności publicznej

Prosimy o zwrócenie uwagi na zagadnienie korzystania z instytucji użyteczności publicznej. Prosimy o podawanie prostych informacji o roli, jaką pełnią te instytucje. Szczególnie prosimy wychowawców klas o zwrócenie uwagi na indywidualne potrzeby wychowanków w tym zakresie.

Wychowawcom internatu proponuje się zorganizowanie zajęć terenowych w banku mających na celu utrwalenie wiadomości na temat procedury dotyczącej zakładania rachunku bankowego, zapoznanie z instrukcją dotyczącą ochrony danych osobowych podczas korzystania z rachunku bankowego, naukę obsługi bankomatu, pokaz dokonywania płatności za pomocą karty bankomatowej, zapoznanie z instrukcją postępowania w przypadku zagubienia karty do bankomatu.

Radzę sobie z sytuacjami trudnymi w pracy

Prosimy nauczycieli i wychowawców, aby podkreślali prawo uczniów do wyrażania własnego zdania oraz zachęcali swoich wychowanków do asertywnego rozwiązywania sytuacji trudnych pojawiających się w codziennym życiu. W przypadku asertywnych zachowań wychowanka prosimy o przekazywanie uczniowi informacji, że nauczyciel zachowanie to aprobuje i pochwała.

Wychowawcom internatu proponujemy zorganizowanie sesji plakatowej, pt. *Trzeba powiedzieć NIE, gdy....*

Znam i przestrzegam regulaminu pracy

Prosimy o zwrócenie szczególnej uwagi na zagadnienie praw i obowiązków ucznia, nauczyciela, wychowawcy.

Wychowawcom internatu proponuje się zorganizowanie zajęć na temat praw i obowiązków osób dorosłych w oparciu o np. *Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych*. Proponujemy także zorganizowanie sesji plakatowej, pt. *Jakim jestem uczniem?* (ze zwróceniem uwagi na prawa i obowiązki ucznia).

Planuję swoją przyszłość zawodową

Prosimy o zwracanie uwagi na cechy dobrego ucznia oraz pracownika z podkreśleniem związku między planami zawodowymi, a obecnym sposobem traktowania obowiązków szkolnych uczniów.

Wychowawców internatu zachęcamy do rozmów z wychowankami na temat ich planów osobistych i zawodowych oraz wspólnego określania działań niezbędnych do ich realizacji. Zachęcamy wychowawców internatu do zorganizowania spotkania z rodzicami na temat możliwości poszukiwania pracy, zdobycia miejsca w warsztatach terapii zajęciowej, środowiskowym domu samopomocy.

Proponujemy zorganizowanie sesji plakatowej, pt. *Jakim będę pracownikiem.*

Bardziej szczegółowych informacji o *Programie* możecie dowiedzieć się Państwo od **lidera zespołu**, którym jest

.....

Można się z nim skontaktować za pomocą poczty internetowej pod adresem: lub dzwoniąc na numer telefonu Można także porozmawiać z nim na dyżurze, który pełni zazwyczaj w w godz.